



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. An, & quomodo distinguantur notiones à personis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

SIONE. Oportet non solum nomina essentialia in abstracto & in concreto significare, ut cum dicimus deitatem & Deum, vel sapientiam & sapientem, sed etiam personalia, ut dicamus paternitatem & Patrem. Probatur dupliciter. Primo sic. A confitentibus Patrem & Filium & Spiritum sanctum esse unum Deum & tres personas, oportet responderi interrogantibus, quo sunt vnus Deus, & quo vel quibus sunt tres personæ; ergo oportet dicere, quod Deitate sunt unum, proprietatibus autem, scilicet paternitate filiatione & processione sunt plures. Consequentia probatur; quia sic & non aliter tribus interrogatiuis, scilicet quid, quis & quo reddimus propria responsiua; quoniam essentia significatur in diuinis ut quid, persona verò ut quis, proprietates autem verbi gratia paternitas ut quo. Secundo probatur eadem conclusio. Persona Patris vna refertur ad duas personas, scilicet Filij & Spiritus sancti, & non refertur vna relatione tantum; Ergo oportet in Patre distinguere duas relationes, quæ sunt duæ notiones, quæ sunt paternitas quæ refertur ad filium, & spiratio quæ refertur ad spiritum sanctum. Maior patet. Minor probatur. Si Pater vna relatione respiceret Filium & Spiritum sanctum, sequeretur quod etiam Filius & Spiritus sanctus vna & eadem relatione referrentur ad Patrem, sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur falsitas; quia sola relatio multiplicat trinitatem: Ergo si Filius & Spiritus sanctus vna relatione referrentur ad Patrem, sequeretur quod Filius & Spiritus S. non esset distincta persona, quod est hereticum.

Insistunt.

Ad hoc argumentum respondet Præpositus & negabat maiorem, videlicet personam Patris non referri vna & eadem relatione ad personam Filij & Spiritus sancti. Et ad probationem negabat consequentiam; & rationem asserbat: quoniam Deus vnica relatione refertur ad creaturas, & tamen creaturæ pluribus relationibus ad Deum referuntur: & eodem modo dicebat Patrem vna relatione referri ad Filium & ad Spiritum S. cum tamen Filius & Spiritus sanctus duabus relationibus referantur ad Patrem. *Sed hanc responsionem* tripliciter arguit S. Th. Primo. Impossibile est, ut vna relatio specie respiciat duas relationes differentes specie; sed filiatio & processio quibus Filius & Spiritus sanctus constituuntur & referuntur ad Patrem, sunt relationes differentes specie; ergo non potest Pater vna relatione vtramque relationem respicere per vnica specie relationem, qualis est paternitas: sed referri debet per duas, videlicet paternitatem & spirationem. Maior probatur dupliciter. Primo; quia ratio specifica relationis consistit in hoc, quod ad aliud se habet; ergo &c. Secundo exmpo: quia oportet aliam speciem relationis esse domini & Patris, secundum diuersitatem filiationis & seruitutis, quæ specie distinguuntur. Secundo argumentatur ab opposito; quia omnes creaturæ sub vna specie relationis referuntur ad Deum ut sunt creaturæ ipsius; & ille ad eas ut est earum creator: At Filius & Spiritus sanctus non referuntur ad Patrem secundum relationem eiusdem rationis, sicut creaturæ quatenus creaturæ sunt ad Deum creatorem: Vnde exemplum de creaturis non est simile sed oppositum. Tertiò contra idem exemplum seu instantiam argumentatur ostendendo illud militare contra ipsum authorem scilicet Præpositum: quoniam relatio Dei ad creaturas non est realis: ergo siue relationes quæ sunt in creaturis ad Deum sunt eiusdem rationis, siue diuersarum rationum, nullum est inconueniens admittere ex parte Dei eiusdem relationibus plures relationes respondere, siue eiusdem siue diuersæ speciei; quoniam Deus refertur ad creaturas relatione tantum rationis: multiplicare verò relationes rationis in Deo non est inconueniens, immò necessarium. Ex quo sequuntur duo. Primum est quod Præpositus iuuas assumit antecedens falsum, videlicet Deum vna relatione referri ad creaturas. Secundum ex illo exemplo deduci oppositum: nam quemadmodum pluribus relationibus creaturarum secundum rem differentibus correspondet etiam in Deo plures relationes secundum rationes differentes: ita pluribus relationibus realibus specie differentibus, quæ sunt in Filio & Spiritu S. oportet correspondere in Patre plures relationes reales: quoniam sicut illi ad Patrem realiter referuntur, ita Pater ad illos realiter refertur. Ex quo ulterius deducit S. D. quod, cum non sit nisi vna persona Patris, necesse fuit seorsum significare relationes illas duas in abstracto, quæ sic significatæ dicuntur proprietates & notiones.

PRIMA CONTROVERSIÆ.

An, & quomodo distinguantur notiones à personis.

FUIT Aureoli sententia, quam refert Caiet. ex sententia Capr. notiones in diuinis distinguuntur ex natura rei à personis, quarum notiones sunt, ut paternitatem à Patre, & filiationem à Filio.

Oppositam extremè sententiam tenuit Arim. in 1. dist. 26. relatus à Capr. in eadem dist. & à Caiet. in hoc a. Dicebat enim non esse necessarium propter instantias hæreticorum has in diuinis personis notiones collocare, & ab ipsis ratione distinguere; nam existimabat in diuinis abstracta nomina cum suis concretis esse synonyma. Eandem sententiam sequitur Gabriel in 7. dist. 18. q. 1. a. 3. dub. 1. Ad huius opinionem proximè accedit Molina distinguendo enim relationes, dicens eas dupliciter sumi posse: Vno modo præcisè ut cum essentia constituuntur; & personis: Alio modo, ut includunt essentia: quomodo paternitas dicit totū id in abstracto, tam absolutum quam respectiuium, quod Pater includit in sua ratione formali, & hoc modo relationes in abstracto solum differunt (inquit) à personis ratione concipientis. Eandem opinionem sequitur Vasq. supra dist. 121 c. 2.

S. Tho. autem hic & Cai. docent paternitatem & Patrem distinguere solo modo intelligendi & significandi ex sensibilibus orto; quod idem confirmat Cai. in 9. q. 40. a. 2. in resp. ad 1. D. Th. quam doctrinam alij sequuntur interpretes & præsertim Bannes qui paternitatem & Patrem affirmat distinguere ratione ratiocinata, & Suar. lib. 7. de Trin. c. 2. n. 6.

PROPRIVS huius controuersie locus est in 9. q. 40. a. 1. ubi querit S. D. utrum relatio sit idem quod persona. Sufficiet igitur hic, ea tantum breuiter attigisse, quæ ad intelligendam præsentis articuli doctrinam videntur esse necessaria. Hæc verò sunt tria. Primum est, quod hic ait S. Thomas nimirum intellectum nostrum apprehendere diuina secundum modum sensibilibus rerum: in quibus ad significandum simplices formas utimur abstractis nominibus; ad significandum verò res subsistentes utimur concretis nominibus; & ideo diuina tam essentialia quam personalia, ratione simplicitatis, per nomina (inquit) abstracta significamus; ratione verò subsistentiæ & complementi, per nomina concreta.

Igi.

Abstracti
& concreti
distinctio.

Contra Mo-
linam.

Igitur formale significatum nominis abstracti est forma, quatenus simplex; concreti verò nominis formale significatū est forma, siue res quatenus subsistens: constat autem in rebus creatis formæ simplicitatem & subsistentiam realiter esse distincta; igitur in diuinis distinguuntur ratione fundamentaliter, ac proinde concretum & abstractum in diuinis quo ad rationes eorum formales significatas non distinguuntur sola ratione concipiente, vt ait Mol. sed ratione fundamentum habente in eminentissima re diuina præhabente in se rationem omnem simplicitatis & subsistentiæ, vt latè superius ostendimus q. 28. a. 2. contr. 1. Et quemadmodum deitas totum includit, quod Deus, & tamen ab eo formaliter differt modo dicto, adeo, vt hæc propositio sit catholica: Deitas generat Deum: hæc autem hæretica: Deitas generat Deitatem, vt habetur de *summa Trinitate, & fide catholica*; ita paternitas in abstracto complete sumpta diuinam includit essentiam, quam etiam includit hoc concretum Pater, & nihilominus ab eo distinguitur formaliter, vt ante diximus, adeo vt hæc sit vera: Pater generat: hæc autem falsa: paternitas generat. Et quia subsistentia, qua formaliter distinguitur concretum ab abstracto, modus quidam est: ea propter Cai. & S. Th. quandoque dicunt concretum & abstractum distingui secundum modum concipiendi & significandi; quæ distinctio ob dictam causam fundamentum habet in re: sicut attributorum distinctio tam ab essentia quam inter se, vt hic etiam perspicue docet Cai. cum ait distinctionem inter abstractū & concretum ex diuina re oriri: ita vt in Deo sit aliquid vnde verificari possit abstractum & concretum; quia diuina res simplicitate abstractū, subsistentia verò concretum fundat: non autem quod in diuinis distinctio aliqua sit, ex qua deriuetur distinctio inter abstractum & concretum; similes enim distinctiones, vt alibi diximus cum Cai. ex re diuinam procedunt, non vt effectus vniuoci ab vniuoca, sed velut æquiuoci ex æquiuoca causa, quæ scilicet non est in se distincta formaliter sed virtualiter tantum.

Secundum hic annotandum est diuinam simplicitatem duplicem compositionem excludere. Prior est materiæ & formæ. Posterior est subiecti & accidentis. Quatenus illam excludit sequitur idem esse in diuinis abstractum & concretum, vt deitas & Deus, paternitas & Pater. Quatenus autem hanc scilicet subiecti & accidentis excludit, sequitur omne quod attribuitur Deo idem esse quod eius essentia vel substantia; igitur secundum primam rationem simplicitatis & identitatis proprietates quælibet personalis idem est cum persona per eam constituta; nam idem est quod ipsa persona subsistens, vt paternitas idem est quod ipse Pater, & filio Filius, & spiratio Spiritus Sanctus: At secundum aliam rationem simplicitatis & identitatis, proprietates non personales sunt idem cum personis, vt communis spiratio est idem cum persona Patris, & persona Filij, vt ait S. D. *infra q. 40. a. 1. ad 1.*

Tertiū hic diligenter considerandum est necessitas nimirū abstractorum in materia diuinarum personarum, quam significat hic D. Tho. in *prima ratione contra Propositionem*, vt scilicet interrogantibus, quo vel quibus Pater & Filius & Spiritus S. sunt tres personæ, satisfiat dicēdo eas esse tres paternitate, filiatione & processione. Nam vt hic aduertit Cai. quem alij sequuntur interpretes, oportet interrogatio quo correspondere respon-

sum, quod ex proprio modo significandi significet vt quo, vt satisfiat interroganti: alioquin non quiesceret instantia querentis: Sola verò abstracta significant vt quo siue quibus, non autem concreta, quale est hoc nomen *persona*. Vnde querenti quo vel quibus Pater Filius & Spiritus sanctus sunt tres personæ, non satisfiat dicendo tres esse personis: supponit enim interrogans tres esse distinctas in Deo personas & querit formalia distinctiua. Constat autem personas ipsas non esse nec significari, vt formalia distinctiua formaliter loquendo, sed esse res ipsas inter se distinctas: abstracta vero singularum personarum, vt paternitas filio & processio formaliter significantur, vt distinctiua personarum formalia, hoc ipso quod abstracte significantur, & vt quo siue quibus. Quamuis igitur interroganti, quo nam vel quibus distinguatur Trinitas in diuinis, benè respondeatur eam personis distingui: querenti tamen instantius, quo vel quibus formaliter fiat hæc Trinitatis, id est, trium personarum distinctio, necesse est ea reddere distinctiua, quæ formaliter vt distinctiua significantur; hæc verò sunt abstracta personarum, quæ significantur vt formæ, quibus ab inuicem distinguuntur personæ. Hoc autem magis elucet, proposita de singulis interrogatione personis: Nam si queratur quo Pater est Pater: necesse est respondere: paternitate, & similiter de Filio & de Spiritu S. Hanc veritatem pluribus confirmant SS. ac Patrum dictis Vsq. *disp. 136. c. 2. & Suar. lib. 7. c. 1.*

PRIMA CONCL. Non distinguuntur notiones a personis formaliter ex natura rei. Hæc conclusio probatur illis omnibus argumentis, quibus in q. 28. a. 2. cont. 1. vsi sumus ad probandum hanc distinctionem non esse inter essentiam & attributa, & inter relationes & essentiam.

SECUNDA CONCL. Persona & eius proprietates aut notio non sunt synonyma. Hæc patet ex dictis, & præsertim ex prænotata controuersia.

TERTIA CONCL. Distinguuntur persona & eius proprietates siue notio, non tantum ratione concipiente, sed etiam ratione ratiocinata, siue habente fundamentum in re. Hæc probatur ex eisdem fundamentis quibus præcedentes.

VLTIMA CONCL. Necesse est in diuinis personalia significari non tantum nominibus concretis, sed etiam abstractis. Hæc patet ex tertio notabili.

CONTRA primam conclus. militant multa argumenta, quorum præcipua soluimus in d. contr. 1. a. 2. *de distinctione diuinarum attributorum, & relationum ab essentia.*

CONTRA secundam conclusionem argumentatur Gregor. Arimin. Primò. Nihil est per modum proprietatis in diuinis personis, nisi complexè significatum; At hic modus proprietatis non est in re, vel non differt à re nisi conceptione & loquutione nostra; Ergo &c. Maior probatur quia sequeretur personas non esse simplices: & explicatur quoad illam particulam, nisi complexè significatum; quia generare Filium proprium est Patris. Minor autem probatur; quia complexio est opus mentis. Resp. falsam esse maiorem. Ad probationem negatur sequela; nam proprietates siue notiones non sunt in diuinis personis vt formæ inherentes, aut informantes sibi rem, sed secundum rationem tantum inexistentes, quatenus principia sunt formalia cognoscendi. Sed de hoc *infra q. 40. a. 1.* Deinde falsum est nihil esse in diuinis per modum proprietatis, nisi complexè significatum; nam singulæ relationes personales proprietates quædam sunt, quæ tamen incomplexè significantur.

Ob. cont. 3.
concl.

CONTRA tertiam argumentatur Mol. supra q. 28. a. 2. disp. 3. Pater & Paternitas dicto modo sumpta distinguuntur, sicut Deus & Deitas; Sed hæc sunt idem omnino formaliter, & virtute sola quæ ratione ratiocinante distinguuntur, quatenus mens vnum & idem prorsus modo concipit in concreto propter subsistentiam, & modo concipit in abstracto propter simplicitatem; Ergo similiter Pater & paternitas sola ratione distinguuntur concipiente.

Sci. imp.

Resp. falsam esse minorem: immo ex hoc ipso, quod idem ex subsistentia concipitur in concreto, & ex simplicitate concipitur in abstracto, apparet in ipso distinctio virtualis siue fundamentalis, qua diuersis potest conceptionibus respondere, & distinctas propositiones verificare perinde ac si formalis & actualis esset in eo distinctio subsistentiæ & simplicitatis.

CONTRA vltimam argumentatur Greg. authoritatibus Aug. & Hieron. quibus respondet Cai. & alij recentiores post eum.

SECUNDA CONTROVERSIA.

An sit possibile relationem vnam specie, respicere duas relationes specie differentes?

Ratio dubi-
sandi, &
Sententiæ
Doctorem.

RATIO dubitandi est; quia S. Th. in 3. p. q. 35. a. 5. docet eadem relatione referri vnumquemque ad suum patrem & matrem: cum tamen ibidem ad tertium dicat ex parte parentum duplicem esse relationem, vnam paternitatis & aliam maternitatis, quæ sunt specie differentes; eo quod alia ratione pater, & alia ratione mater sit generationis principium.

Mol. disp. 1. in fine existimat esse probabile relationem parentis in communi, vt sub se comprehendit Patrem & matrem, esse speciem infimam & distingui differentiis accidentalibus, quæ cum parente in communi efficiant compositum per accidens: sicut cum distinguitur homo in marem & foeminam. Eandem sententiam sequitur Zum. disp. 1. ad 2. arg. A. 6. id.

Ferrar. in 2. cont. gent. c. 12. §. Ex istis patet. duo dicit. Primum. In filio est vnica relatio materialiter, sicut fundamentum relationis in ipso est materialiter vnum: sunt autem duæ relationes formaliter, sicut & fundamenta formaliter sunt plura, & ideo licet vno nomine, scilicet filiationis, significetur relatio filij ad patrem, & relatio eius ad matrem, sunt tamen plures relationes in ratione relationis: quamuis in ratione rei sint vnum. Secundum est. Quod inquit S. Tho. quibus relationibus specificè distinctis non posse vnicam relationem ex opposito respondere, intelligitur de vnitate formali relationis, siue de vnitate eius in ratione relationis, siue de vnitate in ratione rei. Hanc sententiam sequitur Vasq. in notationibus ad a. & Suar. disp. Metaph. 48. sect. 17. num. 27. & 28. quamuis existimet Ferrar. non consequenter loqui, eo, quod supponat relationem esse quid in re distinctum à fundamento.

Denique Cai. hic dub. 2. docet hoc velle D. Th. nimirum impossibile esse vnam relationem secundum speciem habere extrema diuersarum rationum non partialium, modo inferius explicando; paternitas autem & maternitas partiales quædam sunt rationes vnius extremi, vt ibidem significat Cai. cuius sententiam sequuntur Sylu. Tor. Ban. & Zum. in discussu articuli, & Fonf. lib. 5. Metaph. c. 15. q. 4. sect. 3. & alij Thomistæ communiter.

SCIENDUM est primum ex D. Tho. 3. p. q. 35. a. 5. Resoluitur explicatur sententia D. Tb.

vnitatem relationis, vel eius pluralitatem non attendi secundum terminos, sed secundum causam vel subiectum; quo fit vt filius vna & eadem relatione referatur ad patrem & ad matrem, propter vnitatem causæ; nam vna & eadem natiuitate homo nascitur ex patre & matre: & ideo vna & eadem relatione ad vtrumque refertur: & eadem (inquit S. D.) est ratio de magistro qui docet eadem doctrina multos discipulos, & de domino qui gubernat diuersos subditos eadem potestate. Quod si fuerint diuersæ causæ specie differentes, erunt etiam relationes specie diuersæ: quemadmodum si quis sit aliorum quorum magister in Grammatica, & aliorum in Logica: alia est ratio magisterij vtriusque: & ideo relationibus diuersis vnus & idem homo potest esse magister vel diuersorum vel eorundem secundum diuersas doctrinas. Addit autem S. D. Et quia plures forme eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto, non est possibile, quod sint plures paternitates in eo, qui est pater plurimum filiorum generatione naturali: secus autem esset, si esset pater vnus generatione naturali, & alterius per adoptionem. Et in responsione ad 3. sic ait: Vnum, & ens se consequuntur, vt dicitur in 4. metaph. & ideo, sicut contingit, quod in vno extremo relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantum (sicut de scibili, & scientia Philosophus dicit in 5. metaph.) ita etiam contingit, quod ex parte vnius extremi est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt multe relationes: sicut in hominibus ex parte parentum inuenitur duplex relatio, vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt specie differentes: propter hoc, quod alia ratione pater, & alia ratione mater est generationis principium. Si verò essent plures, eadem ratione principium actionis vnius (puta cum multi trahunt nauem) in omnibus esset vna, & eadem relatio; Ex parte autem patris est vna sola filiatio secundum rem, sed duplex secundum rationem, in quantum correspondet vtrique relationi parentum secundum duos respectus intellectos. Hæc D. Thom. vbi duo Caiet. aduertit. Primum est: cum ait S. Doct. in omnibus trahentibus nauem vnam esse relationem, intelligendum esse, non de vna relatione numero sed specie; nam diuersitati specificæ paternitatis & maternitatis, quæ sunt rationum diuersarum principia, contraponitur vnitas principij secundum eandem rationem in pluribus simul trahentibus nauem. Secundum est: Relationem filiationis ad patrem & matrem duplicem esse secundum duos respectus intellectus, in hoc sensu, quod sicut albedo vna secundum rem est multiplex secundum rationem; cum alia ratione sit visibilis & alia terminatiua sit alterationis; ita filiatio Socratis est vna res respectiua, & multiplex secundum multas rationes respectiuas ad patrem & ad matrem; non quia sola consideratione intellectus fiat duplex ille respectus, sed quia facit intellectus distinctionem rationis in illo vno respectu secundum rem, illum intelligendo vt respondet patri; & iterum vt relationem terminat matris. Vnde etiam Capreol. in 3. dist. 8. q. vnica ad 7. Scoti ait non existente patre aut matre eandem filij relationem manere quantum ad vnum respectum, desinere verò quo ad alium: sicut in eo contingit, qui duos habuit fratres & modo non habet nisi vnum. Quod idem affirmat Caietan. in 3. p. q. 35. art. 5. ad 1. dubium. Ad huius verò doctrinæ explanationem.

NOTANDUM est secundum illius propositionis D. Thom. quam examinamus, nimirum: Affertur eis Arist. radice Neceffe

Neceffe